

25-04-011

Professor

H. H. GRAN

NATURVITENSKAP
OG KRISTENTRO

G3
NX

PROFESSOR H. H. GRAN

NATURVITENSKAP
OG KRISTENTRO

Kan kristentro og vitenskap forlikes? Står de ikke i strid med hverandre?

Dér har i tidens løp vært megen strid mellom kirkens og vitenskapens menn, når den ene eller den annen av partene ikke har kunnet se sin egen begrensning.

Teologene kan ut fra Guds ord lære oss det som menneskesjelen kan fatte om Gud, om hans allmakt, hans rettferdighet og hans kjærlighet, hans plan med tilværelsen og hans forhold til det enkelte menneske. Naturforskerne søker å beskrive naturen omkring oss, finne ut hvorledes alt sammen er blitt til og hvorledes de enkelte fenomener er knyttet sammen ved en årsakssammenheng, og hvorledes vi kan ta naturen i vår tjeneste.

Bibelen som teologene studerer er ikke ment som en lærebok i naturens historie, og naturvitenskapen kan ikke fortelle oss om der er noen Gud, om der er noen plan i naturen og noen mening med vårt eget liv.

Der var en tid, da teologene grep ut over sitt område og vilde lære oss alt om verdens tilblivelse, og det finnes kanskje enno en-

kelte teologer som tror seg forpliktet til å binde seg selv og andre til å tolke bibelens skapelsesberetning etter bokstaven. Men på det område må de kjempe på en vikende front. Siden midten av forrige århundre er det naturforskerne som har gjort overgrep og har ment å kunne påstå at de kan forklare alt uten noen Gud, og at man ikke kan finne noen plan i tilværelsen. Men også naturforskerne begynner å se sin begrensning, som jeg no gjerne vilde forsøke å vise. Og jeg kommer til å begrense meg til den gren av naturforskningen, som behandler livet, fordi den står meg selv nærmest, altså det vi kaller biologi.

Biologien er vitenskapen, forskningen om livet, som vi ser det her på jorden, utenom oss selv og i oss selv. Livet i all dets mangfoldighet av former, som stadig skifter. Livet i dets lovmessighet, i dets avhengighet av fysiske og kjemiske og matematiske lover. Livet i dets harmoni med omgivelsene, dets tilpasning til livskårene og den gjensidige tilpasning og innbyrdes avhengighet mellom alle de enkelte levende vesener.

Den som har øye for alt dette kan ikke la være å bli fengslet av det. Den interessen som driver oss til å søke sammenheng i alt det vi ser, er en sjelsevne som hører vårt vesen til og som vi uvilkårlig må bruke. Hver gang

vi finner en sammenheng og forsøker å følge den videre gir det en spenning som kan få oss til å glemme oss selv. Og når vi setter oss det mål å finne sannheten og ærlig forsøker å kontrollere våre metoder, våre iakttagelser og våre følgeslutninger, våger vi å tro at den sammenheng vi finner er i overensstemmelse med sannheten, selv om det alltid vil bli bare en side av sannheten. Det gjelder om biologien som om all vitenskap, at den bygger på den forutsetning at der svarer en ytre virkelighet til det som vi erfarer med våre sanser, og at det finnes en lovmessighet i naturen, en lovmessighet som ikke bare er tenkt, men som er en realitet. Det er noe som vi ikke kan bevise, men vi må tro på det, hvis vi ikke vil oppgi all tanke på å finne en logisk sammenheng i tilværelsen, oppgi å bruke våre sjelsevner og stole på at de ved riktig bruk fører oss til sannhet.

Hva har så kristendom med det å gjøre? Kristendommen forutsetter en plan i hele naturen, ikke bare en matematisk sammenheng, men en Gud som har skapt hele naturen og står i personlig forhold til de enkelte mennesker, til deg og meg. En Gud som er blitt åpenbart her på jorden gjennom Menneskesønnen Jesus Kristus, åpenbart som den fullkomne kjærlighet, som står i forhold til menneskene som en far til sine barn. For Ham

har den enkelte menneskesjel evig verdi. Vi er i oss selv ingenting verd, slik som vi kretser om oss selv. Men når vi tror på Ham og gir oss over til Ham, kan Han skape oss om og fylle oss med sin Ånd, så vi går inn i Hans plan. Da får vi en mening med livet, og vi får en kraft inn i vårt eget liv som er mer verd for oss enn alt annet i tilværelsen. Det gir oss den dypeste overbevisning, at den må være i overensstemmelse med den høyeste sannhet.

De metoder som vitenskapen bruker, også biologien, er iakttagelse og eksperiment. For å finne sammenhengen mellom livsytringene og de ytre livsbetingelser må vi *stille våre spørsmål i forenklet form*. Vi holder oss gjerne til de sider av livsytringene som vi kan *telle* og *veie* og *måle*. På den måten kommer vi til å se på den levende organisme som på en maskin og studere de betingelser som må til forat maskinen skal fungere. Og den metoden har ført overordentlig langt. Vitenskapen regner med materien, som den nærmer seg til å kunne beregne. Det som ligger utenfor det materielle kan den etter sin metodes begrensning ikke nå. Og så ligger den feilslutning nær, at det som vitenskapen ikke når, ikke har noen realitet. Vi studerer den levende organisme som om den var en maskin og kommer derfor lett over

i den forestillingskrets at den ikke er noe annet enn en maskin, og at det sjelelige ikke er noe annet enn kompliserte, enno ikke over-skuelige funksjoner av en innviklet maskin. La meg få lov til å gripe ut en enkelt spørsmålsrekke fra plantefysiologien for å vise hva jeg mener.

Vi kan lett overbevise oss om at de fleste planter, som f. eks. trestammer, vokser oppover, mens røttene vokser nedover. Frø som vi sår kan i jorden komme til å ligge med stengelknopp og den primitive rotspiss i alle mulige retninger. Men når frøet spirer, bøyer stengler og rotspisser seg om så at de alle-sammen kommer til å vokse i «riktig» retning. Legger vi en voksende kimplante horisontalt så bøyer stenglen seg opp, og roten bøyer seg ned. Bøyningen skjer ved at den ene siden vokser sterkere enn den annen. Vi kan vise at plantene regulerer veksten etter tyngdekraftens retning. Setter vi kimplanter på et hjul som dreier seg fort rundt omkring en horisontal akse, så kommer sentrifugalkraften inn istedenfor tyngdekraften. Alle røttene som normalt vilde ha vokset nedover *med* tyngdekraften vokser no utover fra hjulaksen, med sentrifugalkraften. Stenglene som normalt vokser oppover, bort fra tyngdekraftens retning, vokser no innover mot hjulaksen, bort fra sentrifugalkraften.

Når plantene på denne måten bøyer seg etter tyngdekraften kan de utføre et ganske stort arbeide mot sin egen tyngde. Tenk på en kornaker som legger seg ned ut på ettersommeren tynget av regn og vind. Stråene søker å rette seg opp, veksten er vesentlig begrenset til leddknutene i strået, når strået retter seg opp blir det knebøyet. No kreves det en ganske stor kraft til å bøye et slikt ledd, så at strået ovenfor blir rettet opp. For strået ovenfor leddet har en tyngde som virker på en ganske lang arm, mens de krefter som virker inne i leddet virker på en arm av et par millimeters lengde. De osmotiske krefter som virker inne i leddet kan vi måle, de er høyst 40—50 atmosfærer. De er ikke alltid tilstrekkelig til å løfte strået opp. Det hender jo at stråene blir liggende, som vi vet, eller at de bare kan bøye seg opp i et kne høyere oppe på strået hvor de får et mindre moment å løfte. Vi kan beregne av stråets vekt og lengde hvor stort moment som trenses til å løfte det (kraften $\times$ armen), og vi kan finne at beregningene stemmer.

I de unge kimplantene hos gras har man funnet at selve spissen av roten og spissen av det bladet som først kommer opp av jorden er et slags mottakerapparat for tyngdekraftens virkning. Det viser seg at spissene inneholder et stoff som virker på selve vek-

sten, vi kaller det vekststoff eller *auxin*. Skjærer vi spissen av en slik bladtopp, så stopper veksten, inntil der har dannet seg en ny «fysiologisk spiss», som har dannet nytt auxin. Auxinet er altså en nødvendig betingelse for selve veksten. Til tross for at det finnes i ufattelig små mengder — av størrelsesordenen milliontedels milligram — har det vært mulig å finne det og bestemme dets kemiske formel, det er en enbasisk syre av formelen $C_{18}H_{32}O_5$.

Når vi legger en havre-kimplante horisontal, og bladet bøyer seg oppover, er det fordi auxinet ledes nedover langs med undersiden så undersiden vokser sterkere enn oversiden. Klipper vi spissen av så stanser både veksten og bøyningen. Men vi kan sette den på igjen, og så begynner veksten og bøyningen likevel selv om spissen kan være skilt fra stumpen ved en dråpe vann eller et tynt lag gelatinoppløsning.

Men roten som bøyer seg nedover? Er det så at auxinet der samler seg på oversiden, så at oversiden vokser sterkere enn undersiden? Nei, det kan tvert imot påvises at det også i roten ledes innover på undersiden. Men auxinet virker annerledes i roten enn i bladtoppen. Hvis vi skjærer rotpissens av, så vokser roten sterkere enn før. Auxinet virker i roten retarderende på veksten når

det virker i overskudd. Roten er avstemt etter lavere konsentrasjoner av auxin, og den større dosis som kommer fra spissen og ledes innover langsmed undersiden får undersiden til å vokse langsommere enn oversiden så at roten kommer til å bøye seg nedover.

En kimplante som legges horisontal bøyer hverken blad eller rot hvis vi har kuttet av spissen på begge ender. Setter vi spissen på igjen begynner bøyningen, auxinet kan altså ledes gjennom sårflatene før noen livsforbindelse kommer i stand. Men hvorledes vil det gå hvis vi bytter spissene om og setter en bladspiss på en rotstump og rotspiss på bladstumpen? Vil da bladet vokse ned og roten opp? Nei, de vokser som om de hadde sine spisser i full orden. Bladspiss og rotspiss inneholder det samme auxin og omtrent i samme doser. Men roten og spissen er forskjellig avstemt, den dosen som i bladet virker stimulerende er i roten så sterk at den virker retarderende.

Da man for ikke mange år siden fikk det første innblikk i vekststoffenes virkninger, trodde man å skulle nærme seg til løsningen av vekstens problem, ja kanskje selve livets gåte. Men vi er bare kommet ett skritt bakover i årsakskjeden. Det viser seg at plantene danner sine vekststoffer når de skal brukes og fører dem dit hvor de skal virke.

Hovedproblemet, *hvorfor* roten vokser nedover og hvorfor stenglen vokser oppover, det er vi like nær som før. Vi kan innse at stengel og blad *må* vokse oppover for å fullføre sin plan og bringe de grønne organer opp i lyset hvor de kan bygge opp de organiske stoffer ved hjelp av sollysets energi. Og roten må vokse nedover i jorden for å løse sin oppgave å skaffe planten vann og nærings-salter og feste den i jorden. Her står vi like overfor den sentrale egenskap ved alt liv, at det reagerer livsbevarende på de ytre påvirkninger og innstiller seg etter dem, tilpasser seg etter dem. Det er likeså karakteristisk for alt liv som det at det vokser og formerer seg.

Men hvis vi følger den tankerekken og søker en hensiktsmessighet i livsfenomenene, så kommer vi utenfor vitenskapens metode som begrenser seg til å telle og veie og måle. Ordet «forat» som vi fristes til å bruke i populære framstillinger er forbudt som uvitenskapelig. Den metoden som vitenskapen har begrenset seg til, spør ikke etter hensikt og plan, men bare etter fysisk-kjemisk-matematisk årsaks-sammenheng. Hvorfor har vitenskapen begrenset seg slik? Jo, historien viser at når den strengt har fulgt sin mekaniske metode, i de perioder har den gått framover jevnt og systematisk, selv om forskerne har innsett at

der er vesentlige sider av spørsmålene som de med den metoden aldri kan nå. Men i de perioder da forskerne satte seg ved skrivebordet for å spekulere seg fram til tingenes egentlige vesen, da har vitenskapen stagnert. Det er riktig at vitenskapen begrenser seg til de metoder som den kan beherske, men da må den også være klar over sin begrensning og ikke påstå at det som den selv ikke kan nå, slettes ikke eksisterer. Vi skal foreløpig slå fast at vitenskapen, når den er ærlig, må erkjenne at den etter sin metode som den selv har valgt ikke kan og ikke tør si noe om det spørsmål, om der er noen plan, noen hensikt, noen mening i livet eller ikke.

Jeg forsøkte med dette eksempel å vise at vitenskapen prinsipielt kommer til kort like overfor et av livets enkleste grunnproblemer, at den etter sin metodes begrensning må holde seg på utsiden av det.

La oss også forsøke å danne oss et bilde av livets historie på jorden. Her, når det gjelder fortiden, kan det etter sakens natur ikke være tale om å bruke eksperimentelle metoder eller matematiske beregninger, vi må nøye oss med sammenliknende iakttagelser og med å søke å finne en sammenheng gjennom dem.

Det har lenge vært kjent at vi finner «forsteninger» av planter og dyr i fast fjell som

engang har vært bunn-avleiringer i saltvann eller ferskvann. De vitner om fortidens planteliv og dyreliv som har vært meget forskjellig fra det som vi no finner på jorden. Vi kan med en amerikansk geolog bruke det bilde at vi kan sammenlikne disse forsteningsførende avleiringer med en jordklodens dagbok. Den har mange huller, og mange av dagbokens blader er nokså dårlig bevart, men likevel kan vi se en sammenheng og få en oversikt i de store trekk over de forandringer i dyrelivets og plantelivets sammensetning som etterhånden har funnet sted. Vi kan påstå at det var en tid da jorden var uten liv, da krystaller var det høyest organiserte som er bevart til vår tid, krystaller som ikke behøver å ha forandret seg siden de ble dannet for millioner av år siden. Noen radioaktive krystaller har litt etter litt forandret seg ved utstråling, og deres forandringer har man brukt til å beregne alderen av de bergarter hvor de finnes.

Helhetsinntrykket blir at selv om jordens dagbok er mangelfull, så kan vi likevel påstå at der har vært en vekst fra enkelt organiserte former opp imot en stadig høyere organisasjon og spesialisering, en stadig mer allsidig utnyttelse av de forskjellige livsbetingelser som jordens overflate byr sin befolkning. Vi får også et bestemt inntrykk av et sammen-

hengende *slektskap* mellom de former som har avløst hverandre ned igjennom tidene. De nålevende former må nedstamme fra former som hører fortiden til. Blant fortidens dyr og planter er det mange typer som synes å ha dødd ut uten å etterlate noen etterslekt i notiden — for eksempel kjempeøglene i jordens middeltid — men for flere av vår tids dyr finner vi former bakover i tiden som synes å danne en sammenhengende rekke som tilfretsstiller alle rimelige krav til en ette-tavle — med huller i rekkene ganske visst. Det er tilfellet f. eks. med vår nålevende hest.

Det er kjensgjerninger som enhver biolog må bøye seg for. De levende organismer på jorden kan ikke være oppstått uavhengig av hverandre, de må være i slekt. Det er en tanke som er så innlysende at vi måtte gjøre vold på vår overbevisning, hvis vi vilde forsøke å komme bort fra den.

Vi kan heller ikke komme bort fra at mennesket hører med i denne slektssammenheng. Vår indre bygning og vår fysiologi stemmer så nøye overens med forholdene hos de høyere pattedyr som de bare kan stemme hvis vi virkelig er i slekt. I de siste år har man også funnet skjeletter av forskjellige menneskeliknende aper eller apeliknende mennesker som kanskje kunde høre til våre forfedre. Men det er ikke hovedsaken om vi

finner det eller de «manglende mellomledd» eller ikke. Vi mennesker *er* dyr etter hele vår organisasjon. Jeg er dypt overbevist om at vi er mer enn dyr, og at vi etter den Guds vilje som har skapt oss er bestemt til å bli vesensforskjellige fra dyrene, men vi er *også* dyr, og vi har arvet legemlige anlegg fra våre forfedre blant dyrene.

Bibelens skapelsesberetning gir oss en framstilling slik som den tiden kunde fatte den, og den gir oss det bilde som har betydning for vår egen personlige innstilling til livet. Gud har skapt jorden og alt som bor på den, han har skapt etter en plan, først det som vrirler i vannet» og dernest livet på landjorden, først de lavere organiserte vesener og deretter de høyere, og sist av alle mennesket som har fått den oppgaven å gjøre seg jorden underdanig. Han har skapt oss «etter sitt bilde», d. v. s. med muligheten til å ta imot Hans ånd. Når den muligheten er kommet inn vet vi ikke noe om. Når vi seinere har brukt de åndsevner som Han har gitt oss til å finne ut hvorledes alt er blitt til i enkelthetene, så gjennomfører vi også dermed Hans bud å gjøre oss jorden underdanig. *Han* blir ikke mindre for oss når vi tenker oss skaperverket utført gjennom de lange tidsrom etter en plan med en langsom vekst, enn om alt var oppstått i løpet av få dager i bokstavelig, menneskelig

forstand. En dag er i Herrens øyne som tusen år, og tusen år som en dag, sier Peter. At mennesket som et åndsvesen har kunnet få sin avstamning fra dyr er et ufattelig under, men det er et likeså stort under hva vi ser, at hvert menneske vokser fram av et formløst egg i morsliv. Det vesentlige er at Gud har skapt og fremdeles skaper og styrer alt sammen etter sin plan.

Det var Charles Darwin som fikk utviklingslæren til å slå igjennom da han stilte spørsmålet *hvorledes* denne utviklingen kunde være kommet igang. Han fikk av geologene, framfor alle Lyell, den tanken at de krefter og lover som har virket i fortiden må kunne finnes i virksomhet enno i notiden. Selv om meget kan ha forandret seg siden dengang jorden var ung, så forandringene kanskje nå er mindre i omfang og dimensjoner enn dengang, så må forskjellen i lovenes virkninger være kvantitativ mer enn kvalitativ. Og der oppstår fremdeles nye former av liv på jorden. Vi påviser det lettest blant husdyr og kulturplanter. Om dem vet vi at de er oppstått under menneskenes kultur av «vilde» arter, som menneskene har tatt i sin tjeneste. De har i kulturen dannet varianter, og blant dem har menneskene valgt ut som avlsdyr eller avlsplanter de typer som har passet oss best. På den måten er kornsor-

tene oppstått av vilde grasarter, fordi menneskene har valgt ut avlsplanter med store næringsrike frukter som blir sittende på strået til de fleste er modne så de alle kan høstes og terskes under ett. Alle de forskjellige kultursorter av kål, som hodekål, blomkål og grønnkål stammer fra en strandplante som enno lever ved Sydeuropas kyster. Og gartnerne reklamerer fremdeles hvert år med nye sorter av kulturplanter. En ny aspargesbønne som jeg selv har avlet fram, er nettopp kommet i handelen i år.

Er der da i naturen noe som svarer til dette menneskenes utvalg av avlsdyr og avlsplanter? Darwin mente ja. De naturlige arter av planter setter mange ganger flere frø enn der kan vokse opp og sette avkom i verden. Går vi på en skogveg kan vi langs vegkanten se en tett bevoksning av frøplanter av gran eller furu så tett at de kommer til å konkurrere hverandre til døde. Det må bli en veldig konkurransekamp hvor et lite fortrin kan bli avgjørende, og hvis der blant konkurrentene fins noen som av en eller annen grunn er mindre skikket for de livskår de blir utsatt for, er de i all fall dømt til å ligge under i kampen og forsvinne. På samme måte er det med dyrene. Ossian Sars har tallet de rognkorn som en skrei produserer ved Lofoten, han fant at rognen av 3 skrei var

nok til å rekrutere hele Lofotfisket hvis alle egg kom til utvikling.

Det var Darwins nye tanke at konkurransekampen kan frembringe et «naturlig utvalg» som virker på samme måte som menneskenes bevisste avlsutvalg, men bare mange gange langsommere.

Utalgets virkning forutsetter at det finnes arvelige forskjelligheter mellom de individer som konkurrerer med hverandre. Slike forskjelligheter finnes, og de oppstår over alt i naturen ved det vi kaller mutasjoner. De nye anlegg kombineres på mangfoldig vis innbyrdes og med de eldre anlegg ved kryssning. Hvorfor mutasjoner oppstår, det vet vi lite eller ingenting om, og heller ikke kan vi påstå at der er noen lovmessighet i retningen av deres avvikelse fra hovedtypen. Ved visse radikale påvirkninger som røntgenstråler i en kritisk utviklingsperiode kan vi få dem til å vise seg hyppigere enn ellers.

Vitenskapelig må vi også her begrense oss til tall-, mål- og vektmetoden. Vi prøver oss fram hvor langt vi kommer på den vegen, og vi kan bli fristet til å ta resultatet på forskudd og påstå at utviklingen er oppstått ved en blind mekanisk sortering av tilfeldige varianter, at den har gjort seg selv uten noe styrende prinsipp.

Men her som i vårt plantefysiologiske ek-

sempel kommer vi på den måten ikke inn til det sentrale. Vår spørsmålsstilling og vår metode utelukker at vi kan finne en plan, en *skapende* utvikling, men vi kan nettopp derfor ikke påstå, at den ikke er der. Og tanken får ikke hvile uten at vi forestiller oss at utviklingen foregår etter en iboende skapelseslov, hvorfor ikke kalle det en guddommelig livslov som virker med og tvers igjennom de mekaniske lovene. Det er egentlig først den tanken som gir oss en virkelig sammenheng mellom alle enkeltfenomenene.

Man har også forsøkt å overføre de mekaniske utviklingslovene på det menneskelige samfunn, og der har det ført til ganske vidtgående og villedende konsekvenser.

Det er ikke vanskelig å finne analogier mellom de menneskelige samfunn og forholdene i naturen. Kultursamfunnene er jo nettopp kjennetegnet ved en stadig mer gjennomført spesialisering som gjør det mulig for menneskene å utnytte de aller mest forskjellige livskår. Sammenlikningen kan også gjennomføres i andre retninger. Under spesialiseringen er de forskjellige mennesker og mennesketyper blitt mer og mer avhengige av hverandre innbyrdes, på en liknende måte som f. eks. blomster og insekter. Likesom i naturen finner vi også i menneskesamfunnene ikke bare oppgang, ja det finnes vel også

mennesker som kan sammenliknes med de dyr og planter som har spesialisert seg som parasitter. Hvis det no er så at kampen for tilværelsen og det naturlige utvalg som følger med den, har vært en betingelse for den vekst i organisasjon og spesialisering som har funnet sted ute i naturen, så har vel tilsvarende faktorer også gjort seg gjeldende i de menneskelige samfunn. Gjelder det da, at den fri konkurranse må få fritt spillerom så den sterkere kan seire, for at utviklingen kan gå stadig videre så at samfunnet og de enkelte mennesker kan nå til en stadig høyere fullkommenhet? Det var en tid da man virkelig trodde det, trodde på det automatiske framskritt. De eldre av oss har vel alle sammen i større eller mindre grad vært revet med av den flatbundede kultur-optimismen som vi no smiler over.

Feilslutningen — eller en av feilslutningene — ligger i at vi har smuglet inn i tankerekken en *verdimåling* som ligger utenfor de vitenskapelige forutsetninger. Utviklingen har samtidig skapt både produsenter og parasitter og alle overganger mellom dem, og de har høyst ulik verdi, hvilken verdi-målestokk vi enn vil anvende for å sammenlikne dem, og liknende forskjelligheter har kulturen skapt i vårt menneskelige samfunn.

Vi kan ikke påstå at kulturen har gjort

menneskene bedre eller lykkeligere. Den har gitt oss veldige forbedringer i alle våre metoder, så vi har kunnet ta naturen og dens krefter i vår tjeneste. Vi har også fått kunnskaper som skulde gi oss forutsetninger til å bedømme åndelige verdier og treffe vårt valg når det gjelder å velge hva vi vil tro på og bygge vårt liv på. Men valget må vi treffe selv, og der står kulturmennesket med alle sine hjelpemidler like hjelpeløst som før. Det ser ut til at kulturens og vitenskapens beste produkter først og fremst blir anvendt som raffinerte midler til gjensidig ødeleggelse. Vi kan ikke undre oss over at vi allerede for flere år siden fikk høre slagordet: «Er vitenskapen bankerott?» Også det er en tankefeil, vitenskapen kan ikke gå bankerott, den er alltid solvent, når den bare ikke går utenfor sitt eget grunnlag.

Det er flere av min generasjon som ser hvor håpløst livet blir når vi ikke tør tro på annet enn det rent materielle, det vi kan telle, veie og måle. De er intellektualister og synes ikke de har lov til å søke sannheten etter andre metoder enn gjennom sin nøkterne forstand. De blir agnostikere — de vet ingenting utenfor det materielle og tror de aldri kan få vite det. For få år siden hadde jeg en samtale med en betydelig personlighet, en edel sjel, etterat han hadde holdt et beåndet

foredrag om forholdet mellom det fysiske og det psykiske. «Jeg ser,» sa han «at materialismen representerer den absolutte håpløshet, og det syn benytter jeg enhver anledning til å dryppe inn gjennom pressen, men på den annen side er jeg agnostiker: Vi vet ingenting og vi kommer aldri til å få vite.» «Ja,» sa jeg, «som vitenskapsmann er jeg også agnostiker, jeg ser at vitenskapen ikke når ut over det materielle. Men det har jeg ikke kunnet stanse ved. Jeg har søkt på en annen veg for å finne en mening med mitt liv, og jeg har funnet den ved å tro på Jesus av Nasaret.» «Jeg skulde nok også ønske jeg kunde tro,» sa han.

Uten en levende Gud blir livet håpløst og meningsløst. Det blir ikke til å holde ut for den som er ærlig og tenker til bunns i spørsmålet. Vi kan grave oss ned i vårt arbeide og glemme oss selv i det, og i virkeligheten er vi som strutsen som stikker hodet ned i ørkensanden og ikke vil se faren. Aldous Huxley som har behandlet disse spørsmål i en av sine siste bøker «*Ends and Means*», kommer for sitt eget vedkommende med den åpne tilståelse at han slo seg til ro med tanken om livets meningsløshet, fordi han da syntes han hadde rett til å gjøre som han selv vilde og slippe sine lidenskaper løs uten hensyn. No har han sett hvor det bærer

hen, og no forsøker han å praktisere den «gyldne regel»: Gjør mot andre hva du vil at de skal gjøre mot deg.

En vitenskapsmann sa nylig under en diskusjon: «Jeg søker sannheten, og dermed slår jeg meg til ro.» «Ja men professor,» sa en advokat, «de sannhetene som De strever med har ingen interesse for oss alminnelige mennesker. Vi søker en sannhet vi kan leve på.»

Er det ikke formastelig for menneskekryp å sikte på å finne en sannhet vi kan leve på, en sannhet som kan gi mitt liv verdi, ja evig verdi?

Vitenskapen bygger, som vi har sett, på en forutsetning som ikke kan bevises: Når jeg bruker mine sanser og min fornuft med ærlighet og kritikk, så kan jeg finne fram til realitet og til logisk sammenheng. Der er noe som er *sant*. Hvis vårt liv skal få noen mening må vi også bygge på en annen forutsetning som vi heller ikke kan bevise: at der er noe som er *godt* i seg selv, absolutt godt.

Vi stoler på at vår iakttagelsesevne og vår logiske sans fører oss på rett veg når vi bruker dem riktig. Vi har også en annen åndsevne som vi må bruke hvis vi skal få harmoni i vårt liv: vår religiøse sans, vår trang til å bringe vårt eget liv inn under den høyeste

målestokk vi kan se, en målestokk som kan tilfretsstille våre etiske idealer og gi våre følelser likevekt.

Har vi med god intellektuell samvittighet våget det sprang å stole på våre sanser og fornuft og påstå at de viser oss sannheten, så skulde vi like så godt kunde ta det neste sprang og stole på at det er en realitet bakom det som vår religiøse sans sikter imot, en realitet som vi kaller Gud.

Vi kan ikke logisk bevise at det finnes noen Gud, og vi kan enda mindre tenke oss fram til den overbevisning at Han griper inn i mitt liv. Men Jesus av Nasaret har pekt på en veg som han sier fører fram til visshet. Han sa: «Vil noen gjøre Guds vilje, han skal kjenne om læren er av Gud, eller om jeg taler av meg selv.»

La oss i aften nøye oss med å gå ut fra et enkelt av hans ord og prøve hvor det fører hen. Han sier i sin bergpreken: «Be så skal I få, let så skal I finne, bank på, så skal det lukkes opp for eder.» Jeg kjenner en mann som har vært i fengsel i disse årene. Han hadde ikke før vært en bekjennende kristen, men i fengslet bad han til Gud. Og det hjalp, fortalte han siden, og da så han det var alvor, og dermed kom han inn på vegen til Gud. Jeg kan jo også fortelle om meg selv. Etterat Gud i mange år ikke hadde

vært noen realitet i mitt liv traff jeg kristne mennesker som viste meg mitt ansvar ved på den måten å la livet gå. De anbefalte meg å be til den Gud jeg ikke trodde på, at han vilde bruke meg som sitt redskap hvis han eksisterte og kunde komme i forbindelse med meg. Han hørte meg og jeg fikk visshet, og fra den stund har mitt liv fått en annen retning, eller rettere: det har fått en retning, mens det før var retningsløst.

Den berømte læge Alexis Carrel, som fikk Nobels pris i 1912, skriver om bønn:

«Bønnens kraft er like virkelig som selve tyngdekraften. Som læge har jeg sett mennesker løftes opp av sykdom og depresjon gjennom bønnens overjordiske kraft der hvor lægekunsten måtte gi opp. Bønnen er den eneste makt i verden som synes å kunne overvinne de såkalte naturlover, og når dette hender i oppsiktsvekkende former har man talt om undere. I det stille skjer slike undere hver dag og hver time i de menneskers hjerter som har oppdaget at bønnen er en aldri sviktende kraftkilde som hjelper dem til å bære hverdagens byrder.»

En av mine venner som i mange år hadde levet som en agnostiker kom i en krise til å søke forbindelse med noen kristne mennesker. Han fikk den anbefaling å forsøke å be til Gud om å vise ham hva han skulde

gjøre om han vilde være lydig mot Guds vilje. Han fikk den tanken å reise straks for å gjøre opp med en ham nærstående person som han i lengere tid ikke hadde vært på talefot med. Han besluttet seg til å reise for å prøve om denne tanken virkelig kom fra Gud. Da han fant den annen, sa denne til ham: «Det var merkelig at du skulde komme i dag, i morgen vilde det ha vært for sent for jeg var fullt og fast bestemt på at jeg vilde ta mitt liv i dag.» Dermed var min venn kommet inn på vegen, og no er han en aktiv og helhjertet kristen.

No er det noen som innvender: «Men er ikke dette selvsuggesjon?» Det var en som stilte det spørsmålet til dr. Frank Buchman, og han svarte: «Tja, — kall det hva du vil, du kan gjerne kalle det reumatisme, men bare prøv!»

Ja, prøv! Vil noen gjøre Guds vilje, han skal kjenne. — I vitenskapen er tanken nøkkel til sannheten, i det åndelige liv er det lydigheten som fører fram.

Vil noen gjøre Guds vilje ...

Haaken Gran.

